Scríobh do Scrúduimhir anseo | | **M47T**

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2005

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

STAMPA IONAID

DÉ hAOINE, 10 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

Roinn A Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** mharc ag dul do gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.

Roinn B Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile** a fhreagairt.
Tá **80** marc ag dul do **Cheist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag dul do **Cheisteanna 2, 3, 4 agus 5.**
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Roinn C Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí tabhairt faoi cheist **amháin** ar ábhar roghnach agus **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b) nó cuid (c)** den cheist a fhreagairt.
Ní ceadaithe d'iarrthóirí a chuir obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh isteach le haghaidh scrúdaithe ach Ceist 2 amháin a fhreagairt sa roinn seo.
Tá **80** marc an ceann ag dul d'ábhair roghnacha **1** agus **3**.
Tá **40** marc ag dul d'ábhar roghnach **2.**
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair <u>deich</u> gceist ar bith sa roinn seo.
Tá 6 mharc ag dul do gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. **(a)** Liostaigh na ***dúile*** a fhaightear i bpróitéin. (4)

____

(b) Mínigh a bhfuil i gceist le struchtúr ***príomhúil*** próitéine. (2)

____

____

2. **(a)** Ainmnigh **<u>dhá</u>** shaghas aigéid shailligh agus liostaigh foinse bia **<u>amháin</u>** maidir le gach saghas díobh. (4)

Saghas an aigéid shailligh	**Foinse bia**

(b) Cad is aigéad sailleach riachtanach ann? (2)

____

____

3. **(a)** Ainmnigh feidhm **<u>amháin</u>** atá ag fóláit (aigéad fólach). (2)

____

(b) Ainmnigh **<u>dhá</u>** fhoinse mhaithe chothaiteacha fóláite (aigéid fóláite). (4)

(i) ____

(ii) ____

4. **(a)** Liostaigh **<u>dhá</u>** thoisc a mbíonn tionchar acu ar riachtanais fuinnimh daoine fásta. (4)

(i) ____________________________

(ii) ____________________________

(b) Mínigh an téarma ***Cothromaíocht Fhuinnimh***. (2)

____

____

5. **(a)** Ainmnigh **<u>dhá</u>** vitimín atá intuaslagtha in uisce. (2)

(i) ____________________________

(ii) ____________________________

(b) Liostaigh **<u>dhá</u>** threoirlíne ar cheart iad a leanúint nuair a bhíonn glasraí á n-ullmhú chun cailliúint vitimíní a laghdú. (4)

(i) ____________________________

(ii) ____________________________

6. **(a)** Luaigh **<u>dhá</u>** fháth a ndéantar bia a phróiseáil. (4)

(i) ____________________________

(ii) ____________________________

(b) Ainmnigh **<u>dhá</u>** shaghas breiseán a úsáidtear go coitianta i mbia próiseálta. (2)

(i) ____________________________

(ii) ____________________________

7. Aicmigh éisc úra agus luaigh sampla **amháin** de gach aicme díobh. (6)

Aicmiú éisc úir	Sampla

8. Mínigh **trí** éifeacht a bhíonn ag cócaireacht ar fheoil. (6)

(i) ______________________________

____

(ii) ______________________________

____

(iii) ______________________________

____

9. **(a)** Luaigh an cuspóir atá le bainistíocht acmhainní teaghlaigh. (2)

____

____

(b) Liostaigh dhá **thoisc** a mbíonn tionchar acu ar bhainistíocht acmhainní teaghlaigh. (4)

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

10. Luaigh fáth a meastar go bhfuil **dhá** cheann de na hairíonna atá liostaithe thíos tábhachtach nuair a bhítear ag déanamh cúraim d'fhabraicí. (6)

Airí	Fáth
Roc-fhrithsheasmhach	
Láidir nuair a bhíonn an fhabraic fliuch	
Buandathach	

11. **(a)** Luaigh **dhá** fhreagracht de chuid tomhaltóirí. (4)

(i) ____

(ii) ____

(b) Ainmnigh gníomhaireacht dheonach **amháin** a bhfuil cosaint tomhaltóirí mar chúram uirthi. (2)

____

12. Breacrianaigh **trí** thoisc a shocraíonn (a mbíonn tionchar acu ar) an saghas tithíochta a roghnaíonn daoine. (6)

(i) ____

(ii) ____

(iii) ____

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile sa roinn seo.
Tá 80 marc ag dul do Cheist 1. Tá 50 marc an ceann ag dul do Cheisteanna 2, 3, 4 agus 5.

1. *Tá rogha trí shaghas feola ag bialann áitiúil le cur le mias pasta. Tá na príomhchothaithigh i ngach ceann de na trí shaghas feola liostaithe thíos.*

Comparáid Chothaitheach na gComhábhar de réir an 100g

	Mairteoil mhionaithe	**Filéad sicín**	**Bagún**
Fuinneamh (kcal)	221	116	428
Próitéin (g)	18.8	21.8	14.2
Lipidí (g)	16.2	3.2	41.2
Carbaihiodráit (g)	0	0	0
Iarann (mg)	2.7	0.5	1.0

(a) Ag baint úsáide as an eolas a sholáthraíonn an tábla agus ag cur treoirlínte maidir le hitheachán sláintiúil an lae inniu san áireamh, mol feoil **amháin** a d'fhéadfaí a úsáid sa mhias pasta.
Luaigh **trí** fháth le do rogha. (16)

(b) Mol mias tionlacain don mhias pasta a ndéantar tagairt do thuas.
Luaigh dhá **fháth** le do rogha. (12)

(c) Tabhair cuntas ar lipidí (saillte) agus déan tagairt dóibh seo a leanas:
- (i) feidhmeanna sa chorp
- (ii) foinsí sa réim bia
- (iii) airíonna
- (iv) luach fuinnimh. (32)

(d) Déan achoimre ar **chúig** thoisc ba cheart do thomhaltóirí a chur san áireamh nuair a bhíonn feoil agus táirgí feola á gceannach acu. (20)

2. ***Freastalaíonn Sorcha (16) ar a scoil iarbhunoideachais áitiúil agus faigheann sí an bus ar scoil ar a 8.00 a.m. agus filleann sí abhaile ar 5.00 p.m. Taispeánann an tábla thíos na béilí a chaitheann Sorcha ar ghnáthlá scoile.***

Bricfeasta	Tada
Lár na maidine	Barra seacláide Canna cola
Lón	Rollóg ispíní Paicéad criospaí Canna de dheoch coipeach oráiste
Béile tráthnóna	Sicín domhainfhriochta agus sceallóga Uachtar reoite Gloine uisce

(a) Sainaithin agus mínigh **ceithre** fhadhb atá bainteach le réim bia a d'fhéadfadh teacht chun cinn má leanann Sorcha le réim bia den saghas seo. (16)

(b) Mol bianna eile le haghaidh smailc lár maidine agus lón Shorcha. (10)

(c) Luaigh conas a fhreastalaíonn na bianna atá molta agat ar riachtanais chothaitheacha déagóra. (12)

(d) Pléigh **trí** thoisc a théann i bhfeidhm ar roghanna bia déagóirí. (12)

3. ***Thaispeáin torthaí suirbhé slándála bia nár aithin ach 22.5% de thomhaltóirí 1^0 C go 5^0 C mar theocht ceart cuisneora. Fuarthas baictéir nimhithe bia i 40% de na cuisneoirí a tástáladh.***

(*Consumer Choice, Meitheamh 2003*).

(a) Tabhair cuntas ar phríomhfháthanna millte bia. (16)

(b) Leag amach mionsonraí taighde atá déanta agat ar fhearas cuisnithe. Déan tagairt dóibh seo a leanas:
- (i) na critéir ghinearálta atá le cur san áireamh nuair a bhítear ag roghnú an fhearais
- (ii) treoirlínte le haghaidh úsáide
- (iii) **dhá** ghné dhearaidh nua-aimseartha. (34)

4. ***Tá Eoin 25 bliana d'aois. Is é a ioncam seachtainiúil glan ná €370. Roinneann sé teach le triúr eile agus téann sé go dtí a ionad oibre gach lá ar bhus. Is ball é den chumann sláinte agus aclaíochta áitiúil arb é €350 a tháille bhliantúil ballraíochta. Tá sé beartaithe aige carr a cheannach an bhliain seo chugainn.***

(a) Ag baint úsáide as an eolas a thugtar thuas, déan buiséad seachtainiúil a phleanáil agus a leagan amach d'Eoin chun a chinntiú go mbaineann sé úsáid chiallmhar as a chuid airgid. (24)

(b) Ainmnigh agus tabhair sonraí de scéim thaisce **amháin** arbh fhéidir le hEoin leas a bhaint asti chun airgead a chur i dtaisce inti le haghaidh cairr. Luaigh **dhá** fháth le do rogha. (16)

(c) Ainmnigh **dhá** bhlúire eolais, de réir mar a éilíonn an tAcht um Chreidmheas Tomhaltóirí (1995), nach foláir a bheith san fhógra nuair a bhíonn earraí á gceannach ar cairde. (10)

5. **Is é an t-aonad traidisiúnta teaghlaigh in Éirinn go fóill ná an teaghlach atá bunaithe ar an bpósa** (Consumer Choice, Deireadh Fómhair 2003)

(a) Breacrianaigh **ceithre** ghné atá riachtanach chun an pósadh a dhéanamh dleathach in Éirinn. (16)

(b) Sainaithin agus tabhair cuntas gairid ar na roghanna atá ar fáil do lánúnacha a bhfuil deacrachtaí ina saol pósta faoi láthair. (24)

(c) Mínigh conas is féidir le nósanna pósta a bheith difriúil ó chultúr go chéile. (10)

Roinn C

Freagair ceist amháin sa roinn seo.
Ní ceadaithe d'iarrthóirí a chuir obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh isteach le haghaidh scrúdaithe ach Ceist 2 amháin a fhreagairt sa roinn seo.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) a fhreagairt mar aon le 1(b) nó 1(c).

1.(a) **Taispeánann an léaráid thíos plean urláir le haghaidh bungaló trí sheomra leapa.**

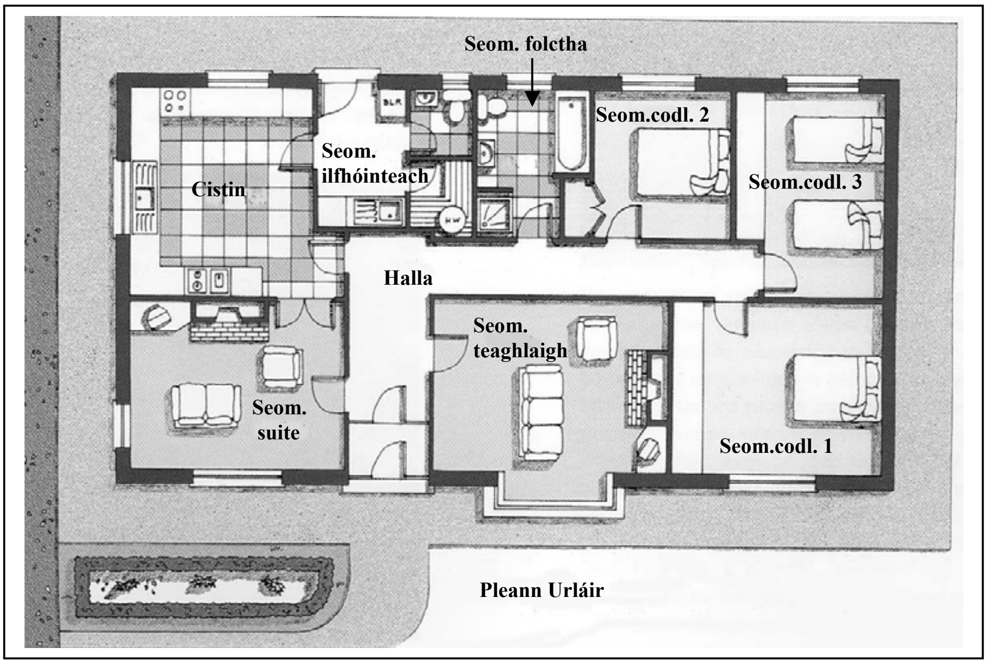

Foilsitheoirí: Plan-A-Home, Príomhshráid Íochtair, Leitir Ceanainn, Co. Dhún na nGall

(i) Pléigh oiriúnacht an phlean tí sa léaráid thuas i gcás lánúine a bhfuil beirt chlainne orthu ar déagóirí iad. (15)

(ii) Tabhair cuntas gairid ar **cheithre** thoisc ar cheart iad a chur san áireamh nuair a bhíonn teach teaghlaigh á dhearadh. (16)

(iii) Rianaigh an próiseas (na céimeanna) a bhíonn i gceist chun cead pleanála iomlán a fháil. (10)

(iv) Mol **trí** bheart ab fhéidir a dhéanamh nuair a bhíonn teach á thógáil chun feabhas a chur ar an éifeacht fuinnimh. (9)

agus

1.(b) (i) Breacrianaigh na gnéithe ar cheart iad a chur san áireamh nuair a bhíonn cumhdaigh urláir á roghnú don teach. (16)

(ii) Mol saghas **amháin** cumhdaigh urláir le haghaidh cistine. Luaigh **dhá** fháth le do rogha. (14)

nó

1.(c) ***Is cuid de pholasaí an Rialtais é go gcuirfí ar chumas gach teaghlaigh áit chónaithe shocheannaithe de chaighdeán maith a bheith acu.***

(An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, Ráiteas Straitéise 2001-2004)

(i) Ainmnigh agus tabhair sonraí maidir le scéim **amháin** cheannaithe tí a a dhéanann údaráis áitiúla a thairiscint do dhaoine nach bhfuil ar a gcumas teach dá gcuid féin a mhaoiniú. (15)

(ii) Tabhair tuairisc ar sholáthar áiseanna do theaghlaigh i bhforbairtí tithíochta nua-aimseartha. (15)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) a fhreagairt mar aon le 2(b) <u>nó</u> 2(c).

2.(a) ***Tá éadaí scíthe riachtanach mar chuid d'fheisteas déagóirí.***

(i) Sceitseáil agus déan cur síos ar chulaith reatha a bheadh oiriúnach do dhéagóir. (13)

(ii) Mínigh conas atá na prionsabail dearaidh seo a leanas curtha i bhfeidhm agat:
- béim
- cothromaíocht. (6)

(iii) Ainmnigh teicníc chomhdhéantús fabraice a bheadh oiriúnach d'fhabraic éadach scíthe. Luaigh fáth **<u>amháin</u>** le do rogha. (6)

agus

2.(b) (i) Pléigh **<u>trí</u>** thoisc a mbíonn tionchar acu ar riachtanais éadaí. (9)

(ii) Déan **<u>dhá</u>** ghabhálas a bhfuil tóir orthu faoi láthair i bhfaisean déagóirí a mheas. (6)

nó

2.(c) ***Tá méadú tagtha ar an réimse fabraicí saorga ar an margadh de thoradh forbairtí sa tionscal teicstile.***

Leag amach próifil d'fhabraic a dhéantar as snáithíní monaraithe ag baint úsáide as na ceannteidil seo a leanas:
- táirgeadh snáithín
- airíonna somhianaithe
- airíonna domhianaithe. (15)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) a fhreagairt mar aon le 3(b) nó 3(c).

3.(a) ***Tá méadú suntasach ar líon na mban san fhórsa oibre. Sa bhliain 2002, ba é ráta rannpháirtíochta na mban ná 49%.*** (Daonáireamh, 2003).

(i) Tabhair cuntas ar na fáthanna a bhfuil méadú tagtha ar líon na mban i bhfostaíocht íoctha le blianta beaga anuas. (20)

(ii) Pléigh mar a chuireann an méadú ar líon na mban a bhfuil dhá shlí bheatha acu isteach ar (a) fhreagrachtaí an tuismitheora agus (b) ar chúraimí an teaghlaigh. (20)

(iii) Ainmnigh agus luaigh sonraí le haon scéim **amháin** ar bith de chuid an Rialtais a chabhraíonn le caiteachas teaglaigh atá ar ioncam íseal a laghdú. (10)

agus

3.(b) ***I sochaí an lae inniu is mó ná riamh an gá atá le ham fóillíochta***.

(i) Pléigh na fáthanna a bhfuil cúrsaí scíthe tábhachtach i sochaí an lae inniu. (15)

(ii) Tabhair cuntas ar **thrí** thoisc a mbíonn tionchar acu ar phatrúin fhóillíochta an teaghlaigh. (15)

nó

3.(c) (i) Pléigh an tábhacht atá le scéimeanna fostaíochta pobalbhunaith (a) don duine féin agus (b) don cheantar áitiúil. (20)

(ii) Mínigh conas a fheidhmíonn an tAcht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht) (1996) ar mhaithe le daoine óga san ionad oibre. (10)

Leathanach Bán